

Noen fakta om ulv og rovdyr

Historie

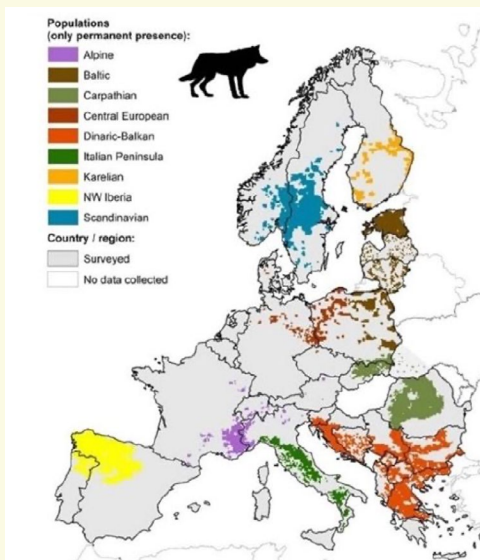
- Etter å ha blitt utryddet fra det meste av Europa i løpet av 1700- og 1800-tallet, nådde ulvebestanden sitt laveste nivå i Europa på 1960- og 1970-tallet. De forsvant nesten helt fra Finland, Skandinavia og Sentral-Europa og var begrenset til Øst-Europa og de søreuropeiske halvøyene, der noen få små og fragmenterte bestander overlevde nær utryddelse.
- Fra 1970-tallet begynte ulven å komme tilbake og finnes nå i de fleste av EUs medlemsstater. Med ulvens tilbakekomst har også konflikter med husdyr kommet tilbake.
- I Frankrike kom de første ulvene tilbake til de sørlige Alpene i 1992. De innvandret fra den italienske bestanden, der de aldri ble fullstendig utryddet, i motsetning til i Frankrike, der den siste ulven ble drept i 1940, eller i Storbritannia, der de ble utryddet for tre århundrer siden. De italienske ulvene tilhører underarten *Canis lupus italicus* og utgjør den "italo-alpine" populasjonen. Ulver har også overlevd i det østlige Polen. Disse ulvene er *Canis lupus lupus*.
- De har vært strengt fredet i Polen siden 1998, og har spredt seg så langt vest som til Tyskland, først i nord, deretter i sør og vest: Ulver fra øst møter nå italiensk-alpine ulver i Frankrike.

Noen fakta

- Det er ikke registrert noen dødelige ulveangrep på mennesker i Europa de siste 40 årene.
- Forekomsten av en ulvebestand er direkte knyttet til tilgangen på byttedyr. Bestandene regulerer seg selv og kan aldri bevege seg inn i revirene til andre bestander. Så snart et revir er mettet, sprer ulvene seg, slik det skjer i Vest-Europa for øyeblikket.
- Ulver trenger et minimum av fred og ro, selv om de kan leve i visse bynære områder.
- Ulvens diett kan være svært variert. Selv om ulven hovedsakelig lever av ville hovdyr (rådyr, gemser, hjort, villsvin), spiser den også hare, kanin, murmeldyr, husdyr, insekter, amfibier, fugler, krypdyr og til og med frukt.
- Flokkene kan tilbakelegge opptil 40 km om dagen.

Ulvens rolle i økosystemet

- Ulven spiller en viktig rolle i økosystemet. Den kan begrense bestanden av ville hovdyr og dermed redusere beiting, skader på jord- og skogbruk og forekomsten av sykdommer (f.eks. tuberkulose og afrikansk svinepest) som overføres fra ville hovdyr til husdyr.
- Ulvene forsyner åtselere med åtsler.
- Ulver jakter på ville hjortedyr og kan noen ganger konkurrere med jegere om byttedyr. Ulver dreper imidlertid langt færre ville hjortedyr enn jegere og velger ut individer med lavere reproduksjonsverdi.

Ulvebestander i Europa i 2015, EC 2023.

Predasjon på gårds- og husdyr

- Ulver dreper årlig minst 65 500 husdyr i EU, hvorav 73 % er sauer og geiter, 19 % storfe og 6 % hester og esler. De største skadene på husdyr rapporteres fra Spania, Frankrike og Italia (14 000–10 000 dyr årlig i hvert land). Sauer blir hovedsakelig drept i Frankrike, storfe i Spania, hester i fjellene i Sørvest-Europa og tamrein i Finland og Sverige.
- Tatt i betraktning at det finnes rundt 60 millioner sauer i EU, utgjør omfanget av ulveangrep på sau 0,065 % årlig.
- Generelt har skader på husdyr økt i takt med at ulvebestanden har vokst. Men i noen av de tyske delstatene med flest ulver har hyppigheten av ulveangrep på husdyr gått betydelig ned de siste årene, noe som har sammenheng med bruk av adekvate forebyggende tiltak.
- Skadenivået er vanligvis høyere på frittgående husdyr og lavere i områder der ulven aldri har forsvunnet (f.eks. Slovenia). Tilgangen på naturlige byttedyr, landskapskarakteristikk og beskyttelsestiltak påvirker også forekomsten av skader på husdyr.

Forebyggende tiltak for å unngå rovdyrpredasjon på husdyr

- De fleste av de forebyggende metodene som brukes i EU, har vist seg å være svært eller moderat effektive, men det er fortsatt svært utfordrende å beskytte frittgående husdyr.
- En annen mulighet er bruk av "support shepherds", lønnede gjeterer som gir uvurderlig assistanse; den menneskelige tilstedeværelsen på beitemarkene krever installasjon av hytter med moderne fasiliteter (i Frankrike gis det støtte til helikoptertransport).
- Tilstedeværelsen av vakthunder er et velprøvd og utprøvd tiltak. Hundene må imidlertid trenes, og det samme gjelder oppdretterne. Vernehunder kan av og til føre til episoder med turgåere (ofte på grunn av at turgåernes hunder ikke holdes i bånd) eller konflikter mellom naboer. Allmennheten må også gjøres oppmerksom på tilstedeværelsen av disse hundene. I Frankrike krever transhumance-utøvere at det innføres en status for vokterhunder som vil gi oppdrettere større sikkerhet, og et spesifikt forsikringssystem som er effektivt og rimelig for oppdrettere.

- Flere franske frivillige organisasjoner, som FNE (Alpatous), Ferus (Pastoraloup) og WWF (Entre chien et loup), har lansert eksperimentelle programmer for å fremme sameksistens mellom mennesker, ulver og hunder.
- I Frankrike ble det i 2021 observert en nedgang i antall angrep i flere alpedepartementer, der rovdyrene er eldre og beskyttelsestiltakene blir stadig mer utbredt.
- Midlertidige gjerder, fargede striper og andre bevegelige eller opplyste skremmeredskaper kan også være nyttige. Blitslamper kan skremme bort større rovdyr, for eksempel snøleoparder i høylandet i Asia.
- Naturressursinstituttet i Finland har informert publikum om radiomerkede ulveposisjoner, noe som reduserer risikoen for angrep.

Juridiske bestemmelser

- Ulv i EU er beskyttet av Bernkonvensjonen fra 1979 om bevaring av ville europeiske planter og dyr og deres naturlige leveområder og habitatdirektivet fra 1992. Men den strenge beskyttelsen av ulv kan fravikes under visse forutsetninger, blant annet for å forhindre alvorlig skade på husdyr eller av hensyn til offentlig sikkerhet. Avhengig av hvilket land det gjelder, kan det med andre ord foregå regulert jakt.
- I Sverige ble 57 ulver (14 % av bestanden) lovlig avlivet i vintersesongen 2022–2023.
- Frankrike har for eksempel innført et maksimumstak for alle tillatelser til målrettet felling av ulv. Dette har økt fra 10 % av ulvebestanden i 2004 til 19–21 % i 2021. Likevel øker ulvebestanden fortsatt. Den franske “ulveplanen” for 2024–2029, som ennå ikke er publisert, forventes å favorisere uttak av ulv.
- For de medlemsstatene der ulv er oppført i vedlegg IV til habitatdirektivet, kan unntak brukes fra sak til sak, i tråd med kravene i direktivet. Bruken av unntak er svært varierende.

Juridiske bestemmelser

• Ifølge den internasjonale naturvernunionens (IUCN) rødlistevurdering av ulv fra 2018 ble seks av de ni europeiske ulvebestandene vurdert som ikke truet. Tre bestander ble vurdert som "nær truet" (bestandene på den iberiske halvøya, den italienske halvøya og den karelske halvøya), mens tre bestander ble klassifisert som "Least Concern" (dinarisk-balkanske, karpatiske og baltiske bestander). De resterende tre ble klassifisert som "sårbar" (bestandene i de vestlige og sentrale Alpene, Skandinavia og Sentral-Europa). Rødlistevurderingen av ulv er ikke enhetlig på paneuropeisk nivå.

• I desember 2023 foreslo EU-kommisjonen å klassifisere ulven som en "beskyttet" art i stedet for "strengt beskyttet". Hvis denne endringen blir vedtatt, vil det bane vei for en endring av EUs habitatdirektiv, som er avledet av konvensjonen og aldri har blitt endret.

• Mange frivillige organisasjoner mener imidlertid at det eksisterende unntakssystemet i habitatdirektivet gir tilstrekkelig fleksibilitet til å håndtere "problemulver".

• 68 % av innbyggerne i landlige områder i EU mener at ulven bør være strengt beskyttet.

Nåværende situasjon

Antall ulver

• Omtrent 20 300 individer er estimert i 2023 i hele EU, betydelig flere enn de 11 193 ulvene som ble estimert i 2012. Totalt sett øker antallet ulver i EU.

• Ifølge den siste vurderingen av bevaringsstatus i henhold til artikkel 17 i habitatdirektivet, som dekker rapporteringsperioden 2013–2018, ble ulven rapportert å være til stede i 21 EU-land.

ULVEBESTANDEN I EUS MEDLEMSLAND¹

UE-MEDLEMMER	Antall ulver	
	2013-2018	Siste telling
RUMANIA	2500 - 3000	2500-3000 (2019)
ITALIA	1363 - 2765	3307 (2945-3608) (2020-a2021)
POLEN	1190 - 2582	1886 (2021)
SPANIA	1234 - 2390	> 2100 (2022)
LETTLAND	1126 - 1187	700 (2020)
GRIECHENLAND	907-1134	1020 (2014)
BULGARIA	800 - 1200	2712 (2021)
FRANKRIKE	387-477	1104 (1000-1210) (2023)
SLOVAKIA	302-610	400-600 (2023)
SVERIGE	310-430	450 (356-585) (2022-2023)
ESTLAND	180-260	300-330 (2022)
KROATIEN	172-194	243 (2023)
FINLAND	168-193	291-331 (2023)
LITAUEN	136 - 200	728 (2023)
TYSKLAND	152-166	1404 (2022-2023)
PORTUGAL	118	300 (2023)
SLOVENIA	72-78	116 (2022-2023)
UNGARN	40-60	60-70 (2021-2022)
ØSTERRIKE	29-36	Minst 70-80 (2022)
TSJEKKIET	5-80	120-150 (2023)
BELGIEN	4-6	28 (2023)
LUXEMBURG	1-2	0-2 (2023)
DANMARK	/	44 (2023)
NEDERLAND	/	63 (2023)
		TOTALT: 20.356

¹ I henhold til tabell 2.2.1. og tabell 2.4.1. i Europakommisjonen, Generaldirektoratet for miljø, Blanco, J., Sundseth, K., The situation of the wolf (Canis lupus) in the European union - An in-depth analysis, Publications Office of the European Union, 2023.

ULVEBESTANDEN I EUS MEDLEMSLAND¹

• Overvåkingen av ulv er svært ujevn i de ulike medlemsstatene, noe som gir et uklart helhetsbilde av EUs bestand og status – det er en prioritet å forbedre overvåkingsstandardene.

• Bevisste og utilsiktede drap utført av mennesker er den viktigste årsaken til ulvedødelighet i Europa. Tjuvjakt er også en viktig årsak.

Dødelig bekjempelse av ulv

• Det er imidlertid ikke vitenskapelig bevist at dødelig bekjempelse av ulvebestander er effektivt når det gjelder å redusere husdyrpredasjoner. Ifølge en studie som ble gjennomført i Latvia etter at ulvejakt ble gjenopptatt, har rovdyrpredasjonen ikke gått ned, ulvene formerer seg raskere, flokkene splittes opp og forårsaker predasjon andre steder.

Kompenserende tiltak

• Skader forårsaket av ulv på husdyr erstattes i de fleste EU-land, som regel ved hjelp av det såkalte ex post facto-systemet som krever at skadene dokumenteres. I EU utbetales det årlig rundt 18,7 millioner euro i erstatning for ulveskader. Frankrike betaler det høyeste erstatningsbeløpet (ca. 4,1 millioner euro i 2022).

ULVESKADER PÅ HUSDYR I EUS MEDLEMSSTATER²

Country	Year of depredation	Sheep & goats	Cattle	Horses/ Donkeys	Dogs	Year of Compensation	Amount of compensation (€)
Austria	2022	860	11	0	0	2022	350,000
Belgium	2022	196	9	3	0	2022	50,900
Croatia	2022	2777	625	61	48	2022/2023	460,155
Czech Rep.	2022	701	50	0		2022	390,038
Denmark	2022	159	2	0	0	2022	51,093
Estonia	2022	966	26	0	10	2022	160,494
Finland	2022	518	0	0	<50	2021	250,613
France	2022	11,981	443	23	79	2022	4,100,000
Germany	2022	3869	260	30	3	2022	616,413
Greece	2022	2660	3474	529	0	2022	2,301,650
Hungary	2021	63	0	0	0		
Italy	2019	8480	1432	318	0	2019	1,918,566
Latvia	2021	45	2	0	4	None	None
Lithuania	2022	1269	137	1		2022	290,571

² I henhold til tabell 3.3.1. i European Commission, Directorate-General for Environment, Blan-co, J., Sundseth, K., The situation of the wolf (Canis lupus) in the European union - An in-depth analysis, Publications Office of the European Union, 2023.

For mer informasjon:

<https://transfarm-erasmus.eu/>

transfarm-erasmus.eu

[@Transfarm](https://www.facebook.com/Transfarm)

[@ErasmusTransfarm](https://twitter.com/ErasmusTransfarm)

info@transfarm-erasmus.eu

**Co-funded by
the European Union**

<https://erasmus-plus.ec.europa.eu>

Dette prosjektet er finansiert med støtte fra EU-kommisjonen. Publikasjonen gjenspeiler kun forfatterens synspunkter. Kommisjonen kan ikke holdes ansvarlig for eventuell bruk av informasjonen i publikasjonen. Prosjekt nr. 2021-1-N001-KA220-VET-000025048

Litteratur og lenker

- European Commission, Directorate-General for Environment, Blanco, J., Sundseth, K., The situation of the wolf (*canis lupus*) in the European union – An in-depth analysis, Publications Office of the European Union, 2023, <https://data.europa.eu/doi/10.2779/187513>
- Boitani L (2003). Wolf conservation and recovery. Pp. 317-340, in LD Mech & L Boitani: Wolves. Behavior, Ecology, and Conservation. The University of Chicago Press, Chicago and London
- Boitani L et al. (2022). Assessment of the conservation status of the Wolf (*Canis lupus*) in Europe. *Document prepared for the Convention on the Conservation of European Wildlif and Natural Habitats by Large Carnivore Initiative for Europe, a Specialist Group of the IUCN Species Survival Commission, with assistance of the Istituto Ecologia Applicata, Roma.*
- Bruns A, Waltert M, Khorozyan I (2020). The effectiveness of livestock protection measures against wolves (*Canis lupus*) and implications for their co-existence with humans. *Global Ecology and Conservation* 21: e00868.
- EU Platform for Large Carnivores (2023). Livestock depredation and large carnivores in Europe: overview for the EU Platform. Discussion paper.
- Eurostat (2022) <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/ddn-20220517-2#:~:text=The%20EU%20has%20a%20sizeable,million%20goats%20in%20December%202021>
- LCIE, Large Carnivore Initiative for Europe (2019). Management of bold wolves. Policy Support Statement. https://lciepub.nina.no/pdf/636870453845842163_PPS_bold%20wolves.pdf
- Linnell JDC, Trouwborst A, Boitani L, Kaczensky P, Huber D, Reljic S, Kusak J, Majic A, Skrbinsek T, Potocnik H, Hayward MW, Milner-Gulland EJ, Buuveibaatar B, Olson KA, Badamjav L, Bischof R, Zuther S, Breitenmoser U (2016). Border Security Fencing and Wildlife: The End of the Transboundary Paradigm in Eurasia? *PLoS Biol* 14(6): e1002483. <https://doi.org/10.1371/journal.pbio.1002483>
- Oliveira T, Treves A, Lopez-Bao JV, Krofel M (2021). The contribution of the LIFE program to mitigating damages caused by large carnivores in Europe. *Glob. Ecol. Conserv.* 31 <https://doi.org/10.1016/j.gecco.2021.e01815>
- Reinhardt I, Kaczensky P, Frank J, Knauer F, Kluth G (2020). How to deal with bold wolves – Recommendations of the DBBW. Translation of the original BfN-Skript 502 (2018). BN Federal Agency for Nature Conservation.
- Singer L, Wietlisbach X, Hickisch R, Schoell EM, Leuenberger C et al. (2023). The spatial distribution and temporal trends of livestock damages caused by wolves in Europe. *Biological Conservation* 282: 110039.
- Solmsen E-H, Bathen M, Gruntjens T, Hempel E, Kloose M, Kruger K, Martin H, Meyer A, Schutte P, Vogel L, Wiezorek S, Witto B (2021). Protecting horses against wolves in Germany. *CDP news* 23: 12-19.

• Trouwborst A, Fleurke F, Dubrulle J (2016).
Border Fences and their Impacts on Large
Carnivores, Large Herbivores and Biodiversity:
An International Wildlife Law Perspective.
RECIEL 25(3): 291-306.

• Doré A., Nicolas F., Face aux loups, Étude
socio-anthropologique des effets de la
présence des loups sur la santé des éleveurs
et bergers, INRAE, 2022